

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

1. listopada 2015.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Direktiva 93/13/EEZ – Nepošteni uvjeti u ugovorima koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem – Ugovor o hipotekarnom zajmu – Članak 7. stavak 1. – Sprječavanje korištenja nepoštenih uvjeta – Odgovarajuća i djelotvorna sredstva – Priznanje duga – Javnobilježnički akt – Izdavanje potvrde o ovršnosti od strane javnog bilježnika – Ovršna isprava – Obveze javnog bilježnika – Ispitivanja nepoštenih uvjeta po službenoj dužnosti – Sudski nadzor – Načela ekvivalentnosti i djelotvornosti“

U predmetu C-32/14,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Fővárosi Törvényszék (Sud u Budimpešti, Mađarska), odlukom od 13. prosinca 2013., koju je Sud zaprimio 23. siječnja 2014., u postupku

ERSTE Bank Hungary Zrt.

protiv

Attilé Sugára,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: M. Ilešić, predsjednik vijeća, A. Ó Caoimh, C. Toader (izvjestiteljica), E. Jarašiūnas i C. G. Fernlund, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Cruz Villalón,

tajnik: L. Carrasco Marco, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 5. veljače 2015.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za ERSTE Bank Hungary Zrt., L. Wallacher, *ügyvéd*,
- za mađarsku vladu, M. Z. Fehér i G. Szima, u svojstvu agenata,
- za njemačku vladu, T. Henze i D. Kuon, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, K. Talabér-Ritz i M. van Beek, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 25. lipnja 2015.,

* Jezik postupka: mađarski

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 7. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima (SL L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavljje 15., svezak 12., str. 24.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između društva ERSTE Bank Hungary Zrt. (u dalnjem tekstu: društvo ERSTE Bank) i A. Sugára povodom zahtjeva potonjeg kojim traži ukidanje potvrde o ovršnosti stavljenе javnobilježničkim aktom na priznanje duga koji je A. Sugár preuzeo na temelju ugovora o zajmu i ugovora o hipotekarnom jamstvu koje su sklopile stranke.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Sukladno odredbama članka 1. stavka 1. Direktive 93/13:

„Svrha ove Direktive je uskladiti zakone i druge propise država članica koji se odnose na nepoštene odredbe u ugovorima koji se sklapaju između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača.“

- 4 Članak 6. stavak 1. te direktive propisuje:

„Države članice utvrđuju da u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem prema nacionalnom pravu nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača, a da ugovor u tim uvjetima i dalje obvezuje stranke ako je u stanju nastaviti važiti i bez tih nepoštениh odredaba.“

- 5 Članak 7. stavci 1. do 6. navedene direktive glasi:

„1. U interesu potrošača i tržišnih konkurenata države članice osiguravaju postojanje primjerenih i djelotvornih sredstava za sprečavanje stalnog korištenja nepoštene odredbe u ugovorima koje prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima.“

2. Sredstva iz stavka 1. uključuju odredbe prema kojima osobe ili organizacije koje u skladu s nacionalnim pravom imaju legitiman interes zaštiti potrošače mogu u skladu s dotočnim nacionalnim pravom postupati pred sudovima ili pred nadležnim upravnim tijelima radi donošenja odluke o tome jesu li ugovorne odredbe sastavljene za opću upotrebu nepoštene, kako bi potom mogle primijeniti odgovarajuća i djelotvorna sredstva radi sprečavanja daljnog korištenja takvih odredbi.“

Mađarsko pravo

Građanski zakonik

- 6 Članak 200. Zakona br. IV iz 1959. kojim se uspostavlja Građanski zakonik (a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény, u dalnjem tekstu: Građanski zakonik), u verziji koja je bila na snazi na dan sklapanja ugovora o kojem je riječ u glavnom postupku, određuje:

„(1) Ugovorne strane slobodno određuju sadržaj ugovora. One mogu ugovoriti odredbe čiji sadržaj odstupa od pravila koja uređuju ugovore osim ako je zakonom drugčije određeno.

(2) Ništetan je svaki ugovor koji krši ili zaobilazi pravno pravilo, osim ako to pravilo ne predviđa neku drugu pravnu posljedicu. Isto tako je ništetan i svaki ugovor koji je očito protivan moralu društva.“

- 7 Sukladno odredbama članka 209. stavka 1. tog zakonika:

„Opći ugovorni uvjet ili ugovorna odredba potrošačkog ugovora o kojima se nisu vodili pojedinačni pregovori nepošteni su ako jednostrano, neosnovano i u suprotnosti s dobrom vjerom i poštenjem određuju prava i obveze ugovornih strana na štetu ugovorne strane koja nije odredila unošenje tih odredaba u ugovor.“

- 8 Članak 209/A stavak 1. Gradanskog zakonika predviđa da oštećena strana može osporavati nepoštenu ugovornu odredbu.

- 9 Sukladno stavku 2. tog članka, ništavi su nepošteni uvjeti koji su u potrošačke ugovore uneseni kao opći uvjeti poslovanja ili koje je prodavatelj robe ili pružatelj usluge odredio jednostrano, unaprijed i bez pojedinačnih pregovora. Pozivanje na ništavost moguće je samo u interesu potrošača.

Zakonik o građanskom postupku

- 10 Sukladno odredbama članka 163. Zakona br. III iz 1952. kojim se uspostavlja Zakonik o građanskom postupku (a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény, u dalnjem tekstu: Zakonik o građanskom postupku), sud može odrediti činjenice koje smatra općepoznatima. Isto vrijedi i za činjenice o kojima sud ima saznanja po službenoj dužnosti. Sud može voditi računa čak i o činjenicama na koje se stranke nisu pozvale, međutim dužan je o njima obavijestiti stranke na raspravi.

- 11 Na temelju članka 366. Zakonika o građanskom postupku, ako u okviru postupka ovrhe nije moguća obustava ili ograničenje ovrhe na temelju članka 41. ili 56. Zakona br. LIII iz 1994. o ovrsi (a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény, u dalnjem tekstu: Zakon o ovrsi), dužnik koji podnese prigovor protiv ovrhe može protiv stranke koja je zahtijeva pokrenuti postupak za obustavu ili ograničenje ovrhe.

- 12 Članak 369. tog zakonika određuje:

„Postupak za obustavu ili ograničenje ovrhe određene na temelju javne isprave na kojoj se nalazi potvrda o ovršnosti ili na temelju sličnoga akta na temelju kojeg se može zahtijevati ovrha može se pokrenuti pod uvjetom da

a) tražbina koju treba namiriti nije valjano nastala,

[...]“

- 13 Sukladno članku 370. navedenog zakonika sud pred kojim je pokrenut postupak za obustavu ili ograničenje ovrhe može odgoditi ovrhu u tom predmetu.

Zakon o ovrsi

- 14 Sukladno odredbama članka 13. stavka 1. Zakona o sudskom izvršenju:

„1) Nalog za izvršenje moguće je izdati ako je:

a) u odluci koju treba izvršiti navedena tražbina (novčani iznos),

b) odluka koju treba izvršiti konačna ili privremeno ovršna, i ako je

c) protekao rok za ispunjenje. [...]“

15 Članak 23/C tog zakona uređuje postupak u kojem javni bilježnik na javnobilježnički akt koji je sam sastavio stavlja potvrdu o ovršnosti. Sukladno stavku 1. tog članka, bilježnik koji donosi akt na javnobilježnički akt stavlja potvrdu o ovršnosti ako su u njemu navedeni:

- preuzimanje obveze za izvršenje usluge uz naknadu ili preuzimanje jednostrane obveze;
- ime vjerovnika i ime dužnika;
- predmet, svotu (iznos) i pravni temelj obveze, kao i
- način i rok za ispunjenje.

16 Članak 23/C Zakona o ovrsi u člancima 2. i 5. predviđa:

„2) Ako obveza ovisi o nastupanju uvjeta ili o proteku vremena, za ovru je potrebno da je u aktu naveden nastup događaja ili protek vremena.

[...]

5) Do ovre dolazi ako se tražbina navedena u javnobilježničkom aktu može naplatiti u okviru ovre pred sudom i ako je protekao rok za ispunjenje. [...]“

17 Članak 31/E stavak 2. navedenog zakona propisuje da javnobilježnički postupak kao građanski izvanparnični postupak ima jednake učinke kao i sudski postupak i da odluka koju donese bilježnik ima jednake učinke kao i odluka lokalnog suda.

18 Člankom 56. stavkom 1. Zakona o ovrsi propisano je da sud koji određuje ovru, rješenjem obustavlja ili, ako je to slučaj, ograničava ovru ako je na temelju javnih isprava utvrdio da je odluka koju treba prisilno izvršiti stavljeni van snage ili izmijenjena konačnom odlukom ili ako je konačnom odlukom određeno da tražbina čija se ovra zahtijeva, utvrđena aktom na koji je stavljeni potvrda o ovršnosti, nije valjano nastala.

19 Sukladno članku 211. stavku 2. tog zakona, ako sud protivno zakonu na akt stavi potvrdu o ovršnosti, tu potvrdu treba ukinuti.

20 Članak 212. navedenog zakona glasi:

„1) Sud koji odredi ovru može u svakom trenutku odrediti ukidanje potvrde o ovršnosti na zahtjev bilo koje stranke, na temelju izvještaja javnog ovršitelja ili na vlastitu inicijativu.

2) Rješenje mora biti dostavljeno strankama koje protiv njega mogu podnijeti žalbu.“

21 Članak 224/A Zakona o ovrsi glasi:

„Kad je javni bilježnik ovlašten odrediti ovru, primjenjuju se ove odredbe, pri čemu se one prilagođavaju kako slijedi:

a) pod pojmom „sud koji određuje ovru“ podrazumijeva se javni bilježnik; pod pojmom „odluka koju je donio sud koji određuje ovru“ podrazumijeva se odluka koju je donio javni bilježnik;

[...]"

Zakon o javnim bilježnicima

- ²² Zakon br. XLI iz 1991. o javnim bilježnicima (a közjegyzőkről szóló 1991. évi XLI. törvény, u dalnjem tekstu: Zakon o javnim bilježnicima), u članku 1. stavcima 1., 2. i 4. propisuje ovlasti javnih bilježnika kako slijedi:

„1) Zakonom je javnim bilježnicima dan status javnog službenika koji strankama nepristrano pruža pravne usluge, kako bi se spriječili bilo kakvi sporovi.

2) Javni bilježnik donosi akte koji se odnose na pravne akte i činjenice koje proizvode pravne učinke, osigurava pohranu akata, od stranaka prima novac, dragocjene predmete i vrijednosne papire kako bi ih predao osobi koja na njih ima pravo i svojim savjetima u postupcima koji spadaju u njegovu nadležnost pruža pomoć strankama, osiguravajući da se prema njima prilikom izvršavanja njihovih prava i ispunjavanja njihovih obveza postupa jednak.

[...]

4) Javni bilježnik u okviru svojih zakonskih ovlasti obavlja pravosudne naloge kao dio javne pravosudne djelatnosti.“

- ²³ Članak 3. stavci 1. i 2. tog zakona glase:

„1) Javni bilježnik dužan je odbiti pružiti pomoć kada ona nije u skladu s njegovim obvezama, posebice onda kada je zatražena u okviru pravnog posla koji je protivan zakonu ili kojim se zakon nastoji zaobići, odnosno čiji je cilj zabranjen ili nezakonit.

2) Kada javni bilježnik u tijeku postupka otkrije element koji u njemu pobuđuje sumnju, a da pritom nije dužan odbiti pružiti pomoć, stranke mora upozoriti na navedeni element i o tome sačiniti pisanu bilješku. Javni bilježnik odbiti će pružiti pomoć ako stranka protiv tog elementa podnese prigovor.“

- ²⁴ Kada je riječ o elementima koji moraju biti navedeni u javnoj ispravi kako bi se na nju mogla staviti potvrda o ovršnosti, članak 112. stavak 1. navedenog zakona jednak je članku 23/C Zakona o ovrsi.

Činjenice glavnog postupka i prethodna pitanja

- ²⁵ Društvo ERSTE Bank i A. Sugár sklopili su 18. prosinca 2007., na temelju javne isprave, ugovor o zajmu iznosa od 30.687 švicarskih franaka (CHF) u svrhu financiranja kupnje nekretnine. Tim je ugovorom tražbina osigurana hipotekom na toj nekretnini.

- ²⁶ A. Sugár je 19. prosinca 2007. na temelju ugovora o zajmu, potpisao priznanje duga utvrđeno javnobilježničkim aktom u korist društva ERSTE Bank. Iz spisa proizlazi da potonje na temelju tog akta, u slučaju da A. ne ispunji svoje ugovorne obveze, ima pravo raskinuti ugovor o zajmu i naplatiti dug koji proizlazi iz tog ugovora na temelju potvrde o stanju duga koju izdaje samo društvo ERSTE Bank i u kojoj je naveden iznos duga.

- ²⁷ Budući da A. Sugár nije ispunio svoje obveze, društvo ERSTE Bank je raskinulo ugovor o zajmu i zahtijevalo izdavanje potvrde o ovršnosti na navedeno priznanje duga. Javni bilježnik je 13. prosinca 2011., utvrdivši da su ispunjeni zakonski uvjeti, na taj akt stavio potvrdu o ovršnosti, zbog čega je na temelju tog akta bilo moguće tražiti ovrhu i, zbog čega je taj akt izjednačen sa sudskom odlukom.

- 28 A. Sugár je 5. lipnja 2013. bilježniku podnio zahtjev kojim traži ukidanje potvrde o ovršnosti stavljene na javnu ispravu u kojoj se nalazi priznanje duga u vezi s ugovorom o zajmu sklopljenim s društвom ERSTE Bank, tvrdeći među ostalim da se u tom ugovoru nalaze nepošteni uvjeti. Nadalje, A. Sugár osporavao je zakonitost izjave o raskidu ugovora i tvrdio da je potvrdom o ovršnosti naloženo prisilno izvršenje obveza koje ne proizlaze iz akta o priznanju duga. Naveo je također da je podnio zahtjev za obustavu ovrhe i zahtjev za utvrđenje ništavosti.
- 29 Odlukom od 13. lipnja 2013. javni bilježnik je odbio zahtjev za ukidanje potvrde o ovršnosti uz obrazloženje da navedena potvrda nije zahvaćena nikakvom nepravilnošću zato što se u predmetnoj javnoj ispravi nalaze priznanje duga, ime vjerovnika i dužnika, pravni temelj i iznos obveze, načini i rokovi ispunjenja određeni u tu svrhu. Usto, utvrdio je da je u ispravi navedeno da obveza ovisi o nastupanju uvjeta, te datumu kada je taj uvjet nastupio. Javni bilježnik naveo je također da s obzirom na to da je javnobilježnički postupak izvanparnični postupak, ima samo ograničenu diskrecijsku ovlast glede dokaza i da nije ovlašten odlučivati o sporu koji je nastao između stranaka u vezi s valjanosti raskida ugovora ili odredbi iz tog ugovora, jer to spada u isključivu nadležnost sudova.
- 30 A. Sugár podnio je Fővárosi Törvényszéku (sud u Budimpešti) tužbu za poništenje odluke javnog bilježnika i ukidanje potvrde o ovršnosti, koja je prema njegovu mišljenju izdana protivno zakonu. U prilog toj tužbi među ostalim navodi da priznanje predmetnog duga sadržava nepoštene ugovorne odredbe i netočne podatke, da je iznos duga u njemu naveden u stranoj valuti, iako je zajam bio odobren u forintama, i da je utvrđen isključivo na temelju internih podataka društva ERSTE Bank. Smatra da izdavanje potvrde o ovršnosti predstavlja zlouporabu prava jer stranka koja zahtjeva ovrhu izdaje jednostrani akt čija se valjanost može ispitati samo u okviru kontradiktornog postupka.
- 31 Sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da bilježnik prema Zakonu o ovrsi stavlja potvrdu o ovršnosti na akt koji treba ovršiti, koji zbog toga postaje ovršna isprava. Međutim, tijekom postupka izdavanja potvrde o ovršnosti, javni bilježnik samo provjerava je li akt koji treba ovršiti u skladu s formalnim i materijalnim zahtjevima, a da pritom nije u mogućnosti ispitati eventualni nepošteni karakter odredbi ugovora o zajmu koji predstavlja temelj tog akta. Potrošač se isključivo u okviru postupka za obustavu ili ograničenje ovrhe može pozvati na nepošteni karakter ugovornih odredbi, što prema stajalištu suda koji je uputio zahtjev može biti protivno ciljevima koji se žele potići Direktivom 93/13.
- 32 U tim je okolnostima Fővárosi Törvényszék (sud u Budimpešti) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Je li u skladu s člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13 postupak države članice prema kojem se, kada potrošač ne ispuni obvezu navedenu u ispravi koju je u skladu s formalnim uvjetima sastavio javni bilježnik, drugoj ugovornoj stranci odobrava da potražuje isplatu iznosa koji sama navede, izdavanjem takozvane potvrde o ovršnosti, bez vođenja bilo kakvog kontradiktornog sudskog postupka u kojem bi se ispitao nepošteni karakter odredbi ugovora o kojem je riječ [?]
2. Može li potrošač u navedenom postupku zahtijevati ukidanje već izdane potvrde o ovršnosti pozivajući se na to da nije ispitani nepošteni karakter odredbi ugovora koji je temelj izdavanja te potvrde, iako sud, sukladno presudi donesenoj u predmetu C-472/11, mora u sudskom postupku obavijestiti potrošača o nepoštenim uvjetima čije postojanje je utvrdio [?]“

O prethodnim pitanjima

- 33 Svojim pitanjima koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da mu je protivno nacionalno zakonodavstvo poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, koje bilježniku koji je u skladu s formalnim uvjetima sastavio javnu ispravu koja se odnosi na ugovor sklopljen između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i

potrošača, omogućuje da na navedenu ispravu stavi potvrdu o ovršnosti ili da je odbije ukinuti, kad ni u jednom ni u drugom stadiju nije izvršen nadzor nad nepoštenim karakterom odredbi navedenog ugovora.

- 34 Iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da su ta pitanja povezana s postojanjem – u nacionalnom pravu – postupka u kojem javni bilježnik može na zahtjev vjerovnika na javnu ispravu u kojoj je navedena dužnikova obveza staviti potvrdu o ovršnosti, a da pritom ne može ispitati valjanost te isprave, pod uvjetom da je u skladu s nizom taksativno navedenih formalnih pretpostavki u vezi sa sadržajem navedene isprave, kako su propisane člankom 23/C Zakona o ovrsi. Stoga na temelju tog članka u ispravi moraju biti navedeni preuzimanje obveze za izvršenje usluge uz naknadu, imena vjerovnika i dužnika, predmet obveze, njezin iznos i pravni temelj te naposljetku, način i rok za njezino ispunjenje.
- 35 U ovom slučaju u glavnom predmetu sastavni dio ovršne isprave je izjava dana pred javnim bilježnikom o priznanju duga koji je A. Sugár preuzeo nakon sklapanja ugovora o hipotekarnom zajmu između njega i društva ERSTE Bank.
- 36 Stavljanje potvrde o ovršnosti na taj akt, na temelju podataka koje je isključivo dostavio vjerovnik, zapravo omogućuje određivanje prisilnog izvršenja ugovora, bez provođenja bilo kakvog kontradiktornog sudskog postupka. Naime, na temelju članka 31/E, stavka 2. Zakona o ovrsi, javnobilježnički akt na kojem se nalazi potvrda o ovršnosti ima jednakе učinke kao i odluka lokalnog suda.
- 37 Iz spisa također proizlazi da sukladno članku 211. stavku 2. i članku 224/A Zakona o ovrsi, javni bilježnik može ukinuti potvrdu o ovršnosti koja je izdana „protivno zakonu“. Međutim, kao što je to mađarska vlada navela u svojim očitovanjima, taj se postupak ne odnosi na valjanost ugovornih odredbi, nego isključivo na nadzor zakonitosti izdavanja potvrde o ovršnosti.
- 38 Iz toga dakle slijedi da na temelju nacionalnog zakonodavstva, bilježnik ne može izvršavati nadzor nad valjanošću ugovornih odredbi ni u okviru postupka izdavanja potvrde o ovršnosti ni u okviru postupka njezina ukidanja.
- 39 Kako bi se odredilo je li takvo zakonodavstvo u skladu sa zahtjevima Direktive 93/13, valja podsjetiti da se sustav zaštite koji je proveden tom direktivom temelji na ideji da se potrošač nalazi u potčinjenom položaju u odnosu na prodavatelja robe ili pružatelja usluga u pogledu kako pregovaračke moći tako i informiranosti, što je situacija koja ga navodi da pristane na uvjete koje je ranije sastavio prodavatelj robe ili pružatelj usluge bez da na njih može imati utjecaja (vidjeti presudu Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 48. i navedenu sudsku praksu).
- 40 S obzirom na takav slabiji položaj, članak 6. stavak 1. Direktive 93/13 predviđa da nepoštene odredbe nisu obvezujuće za potrošača. Radi se o odredbi s obvezujućim učinkom kojoj je cilj zamijeniti formalnu ravnotežu koju ugovor uspostavlja između prava i obveza stvarnom ravnotežom koja će ponovno uspostaviti jednakost između potonjih (vidjeti presudu Sánchez Morcillo i Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, t. 23. i navedenu sudsku praksu).
- 41 U tom kontekstu Sud je već u više navrata presudio da je nacionalni sudac dužan po službenoj dužnosti procijeniti nepošteni karakter ugovorne odredbe koja ulazi u područje primjene navedene direktive i time ispraviti neravnotežu između potrošača i prodavača ili pružatelja od trenutka kad bude raspolagao potrebnim pravnim i činjeničnim elementima (vidjeti osobito presude Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 46.; Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, t. 34., kao i Sánchez Morcillo i Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, t. 24.).

- 42 Sud je također presudio da članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da je nacionalni sud koji je po službenoj dužnosti utvrdio nepošteni karakter ugovorne odredbe dužan poduzeti sve mjere koje proizlaze iz nacionalnog prava, bez čekanja da potrošač podnese takav zahtjev, pri čemu mora poštovati načelo kontradiktornosti (vidjeti u tom smislu presudu Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, t. 36.).
- 43 Nadalje, Sud je utvrdio da je Direktivi 93/13 protivan propis države članice koji suđu kojemu je podnesen zahtjev za izdavanje platnog naloga ne omogućuje da po službenoj dužnosti – *in limine litis* ili u bilo kojem drugom trenutku tijekom postupka, iako raspolaze sa svim pravnim i činjeničnim elementima koji su za to potrebni – ocjeni nepošteni karakter odredbe o zateznim kamatama koja se nalazi u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem, u slučaju da potonji nije izjavio prigovor (presuda Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, t. 57.).
- 44 Sud je u svojoj sudskoj praksi također utvrdio da nacionalni propis države članice nije u skladu s Direktivom 93/13 kad taj propis, osim što u okviru postupka hipotekarne ovrhe ne predviđa razloge za prigovor koji se temelje na nepoštenom karakteru ugovorne odredbe koja čini ovršne isprave, suču pred kojim se vodi spor o meritumu, nadležnom za ocjenu nepoštenog karaktera takve odredbe, ne dopušta donijeti privremene mjere odgode navedenog ovršnog postupka (vidjeti u tom smislu presude Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 64., i Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, t. 36.).
- 45 Naposljetku, Sud je presudio da je Direktivi 93/13 protivan nacionalni propis koji ovršnom suču u okviru ovršnog postupka na temelju hipoteke ne dopušta procjenu nepoštenog karaktera odredbe u ugovoru iz kojeg proizlazi potraživani dug i koji čini ovršnu ispravu, bilo po službenoj dužnosti ili na zahtjev potrošača, ni donošenje privremenih mera, među kojima osobito odgodu ovrhe, kada je nametanje tih mera potrebno radi osiguranja potpune učinkovitosti konačne odluke suca pred kojim se vodi odgovarajući postupak o meritumu, nadležnog za ispitivanje nepoštenog karaktera te odredbe (vidjeti rješenje Banco Popular Español i Banco de Valencia, C-537/12 i C-116/13, EU:C:2013:759, t. 60., kao i presudu Sánchez Morcillo i Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, t. 28.).
- 46 Kada je riječ o pojednostavljenom postupku ovrhe koju provodi javni bilježnik o kojem je riječ u glavnom postupku, Europska komisija je tvrdila da mogućnost bilježnika da pokrene prisilno izvršenje ugovora, a da pritom u okviru postupka izdavanja potvrde o ovršnosti ili njezina ukidanja nije ispitao nepošteni karakter različitih odredbi, može dovesti u pitanje Direktivu 93/13, kako se tumači u sudskoj praksi navedenoj u prethodnim točkama i, osobito u presudama Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349) i Banif Plus Bank (C-472/11, EU:C:2013:88), od kojih je potonju također u svojem drugom pitanju spomenuo sud koji je uputio zahtjev. Budući da su učinci javnobilježničkog postupka jednaki onima sudskega postupka, Komisija smatra da bilježnik slijedom toga također treba imati mogućnost po službenoj dužnosti ocijeniti nepošteni karakter ugovornih odredbi, kada raspolaze svim pravnim i činjeničnim elementima koji su za to potrebni.
- 47 Međutim, kao što je to osobito u točkama 65. do 67. i 72. svojeg mišljenja istaknuo nezavisni odvjetnik, valja utvrditi da se ta sudska praksa odnosi na posebnosti izvršavanja sudske funkcije i da se ona s obzirom na temeljne razlike između te funkcije i one javnoga bilježnika ne može primijeniti na potonju.
- 48 Nadalje, valja navesti da u Direktivi 93/13 ne postoji niti jedna odredba u vezi s ulogom koja se javnom bilježniku može ili treba dati po pitanju nadzora nad nepoštenim ugovornim odredbama. Stoga tom direktivom nije dan odgovor na pitanje treba li – u okolnostima u kojima ga nacionalno zakonodavstvo ovlaštuje da na javnu ispravu koja se odnosi na ugovor stavi potvrdu o ovršnosti, te da tu potvrdu ukine – na javnog bilježnika proširiti i mogućnost da izvršava nadležnosti koje neposredno spadaju u sudske funkcije.

- 49 Iz toga slijedi da kada u pravu Unije nisu sukladni nacionalni mehanizmi prisilnog izvršenja s ulogom dodijeljenom javnim bilježnicima u okviru tih mehanizama, nacionalni pravni sustav svake države članice treba uspostaviti takva pravila u skladu s načelom postupovne neovisnosti, pod uvjetom da ta pravila nisu nepovoljnija od onih koja uređuju slične situacije u unutarnjem pravu (načelo ekvivalentnosti) i da ne čine u praksi nemogućim ili vrlo teškim provođenje prava prenesenih pravom Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presude Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, t. 50.; Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, t. 46., i Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 50.).
- 50 Kada je riječ o načelu ekvivalentnosti, valja ustvrditi da Sud ne raspolaže ni jednim dokazom koji bi doveo u sumnju usklađenost pravnog propisa o kojem je riječ u glavnem postupku s tim načelom.
- 51 U vezi s načelom djelotvornosti, valja podsjetiti da je Sud već presudio da svaka situacija u kojoj se postavi pitanje onemogućuje li neka nacionalna procesnopravna odredba ili pretjerano otežava primjenu prava Unije treba ispitati uzimajući u obzir položaj te odredbe u cjelokupnom postupku, tijek postupka i njegove posebnosti pred različitim nacionalnim tijelima. U tom pogledu valja, prema potrebi, uzeti u obzir načela na kojima se temelji nacionalni pravni sustav, kao što su zaštita prava na obranu, načelo pravne sigurnosti i dobrog odvijanja postupka (vidjeti osobito presudu Pohotovost, C-470/12, EU:C:2014:101, t. 51. i navedenu sudsku praksu).
- 52 Stoga je važno odrediti mogu li u situaciji poput one o kojoj je riječ u glavnem postupku, predmetne nacionalne odredbe, analizirane u njihovu kontekstu i vodeći računa o svim postojećim pravnim sredstvima, zajamčiti postojanje odgovarajućih i djelotvornih sredstava radi sprečavanja daljnog korištenja nepoštenih uvjeta u potrošačkim ugovorima te zajamčiti da takve odredbe ne obvezuju potonje, kao što je to predviđeno člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13.
- 53 Po tom pitanju, mađarska vlada u suštini tvrdi da pojednostavljeni postupak ovrhe o kojem je riječ u glavnem postupku ne isključuje nadzor nad nepoštenim uvjetima, bilo od strane samih bilježnika ili od strane nacionalnih sudova.
- 54 Trena utvrditi da, imajući u vidu posebno povjerenje koje potrošač obično ima u javnog bilježnika kao nepristranog savjetnika, i činjenicu da akti koje on donosi nisu zahvaćeni nezakonitošću, postoji nezanemariva opasnost da će potrošač prilikom sastavljanja tih akata biti manje oprezan kada je riječ o nepoštenim uvjetima i o posljedicama pojednostavljenog postupka ovrhe koju provodi javni bilježnik, poput onoga o kojem je riječ u glavnem postupku. Usto, kad je takav postupak pokrenuo prodavatelj robe ili pružatelj usluge, može se dogoditi da potrošač bez posredovanja javnog bilježnika ne raspolaže svim potrebnim informacijama koje mu omogućuju obranu pred nacionalnim sudovima u okviru tog postupka.
- 55 Kad je riječ o propisu o kojem je riječ u glavnem postupku, valja istaknuti da su javni bilježnici, sukladno članku 1. Zakona o javnim bilježnicima, strankama među ostalim dužni pružati pomoći svojim savjetima u postupcima koji spadaju u njihovu nadležnost, osiguravajući da se prema navedenima jednako postupa prilikom izvršavanja njihovih prava i ispunjavanja njihovih obveza, kako bi se sprječili bilo kakvi sporovi.
- 56 Usto, sukladno odredbama članka 3. stavaka 1. i 2. navedenog zakona, javni bilježnik je dužan provjeriti sukladnost pravnog posla sa zakonom i njegov nepošteni karakter te stranke pisanim putem obavijestiti kad otkrije element koji u njemu pobuđuje sumnju.
- 57 Iz navedenog proizlazi da se čini da je u mađarskom postupovnom sustavu, osobito u stadiju sastavljanja javne isprave koja se odnosi na ugovor koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s potrošačem, zadaća javnog bilježnika spriječiti nepošteni karakter odredbi tog ugovora i da je on nadalje, izričito pozvan svojim savjetima osigurati jednako postupanje u svim postupcima koji spadaju u njegovu nadležnost, uključujući i u postupku ovrhe.

- 58 Iz naprijed navedenog proizlazi da opće odredbe Zakona o javnim bilježnicima načelno mogu pridonijeti poštovanju zahtjeva navedenih u članku 6. stavku 1. i članku 7. stavku 1. Direktive 93/13, pod uvjetom da sud koji je uputio zahtjev izvrši potrebne provjere.
- 59 Valja istaknuti – kao što je to nezavisni odvjetnik istaknuo u točki 84. svojeg mišljenja – da odgovarajuća i djelotvorna sredstva za sprječavanje dalnjeg korištenja nepoštenih uvjeta u potrošačkim ugovorima moraju podrazumijevati odredbe koje omogućuju da se potonjima zajamči djelotvorna sudska zaštita, dajući im mogućnost da pred sudom osporavaju sporni ugovor, uključujući i u stadiju njegova prisilnog izvršenja, i to u razumnim postupovnim rokovima, tako da za izvršavanje njihovih prava nisu propisani uvjeti, osobito glede rokova ili troškova koji pretjerano otežavaju ili u praksi onemogućavaju izvršavanje prava zajamčenih Direktivom 93/13. Sudska praksa Suda, navedena u točkama 41. do 45. ove presude, svoju punu primjenu treba naći upravo u okviru tih sudskeh postupaka.
- 60 U ovom slučaju iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku proizlazi da A. Sugár može, s jedne strane, na temelju članka 209/A stavka 1. Građanskog zakonika pokrenuti postupak u kojem osporava valjanost ugovora i, s druge strane, na temelju članka 369. Zakonika o građanskom postupku, pokrenuti postupak za obustavu ili ograničenje ovrhe. U okviru tog potonjeg postupka potrošač može, sukladno odredbama članka 370. Zakonika o građanskom postupku, zahtijevati odgodu prisilnog izvršenja ugovora o kojem je riječ u glavnom postupku.
- 61 Usto, čini se da iz dokaza koji su podneseni Sudu, osobito onih mađarske vlade, proizlazi da je sud koji je uputio zahtjev dužan provjeriti mogu li i trebaju li nacionalni sudovi, unatoč tekstu članaka 369. i 370. Zakonika o građanskom postupku, u okviru tih postupaka ispitati nepošteni karakter ugovornih odredbi i, u skladu s člankom 163. tog zakonika i sukladno sudskej praksi Kúrie (Vrhovni sud), po službenoj dužnosti voditi računa o slučajevima očite ništavosti koji se mogu utvrditi na temelju dostupnih dokaza.
- 62 Međutim, ako u postupku povodom spora između prodavatelja robe ili pružatelja usluga te potrošača Direktiva 93/13 nalaže pozitivnu intervenciju nacionalnog suda pred kojim se vodi postupak, nezavisnu od samih ugovornih strana (presude Asbeek Brusse i de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, t. 39. i navedena sudska praksa kao i Pohotovost, EU:C:2014:101, t. 40. i navedena sudska praksa), poštovanje načela djelotvornosti ne može u cijelosti nadoknaditi potpunu pasivnost predmetnog potrošača (vidjeti u tom smislu presudu Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, t. 56.).
- 63 Slijedom toga, činjenica da se potrošač na zaštitu koju ima na temelju pravnih odredbi o nepoštenim uvjetima može pozvati samo ako pokrene sudske postupak, ne može se sama za sebe smatrati – suprotno onomu što tvrdi Komisija – suprotnom načelu djelotvornosti. Naime, djelotvorna sudska zaštita zajamčena Direktivom 93/13 temelji se na pretpostavci da je jedna od stranaka ugovora prethodno pokrenula postupak pred nacionalnim sudovima.
- 64 Međutim na sudu koji je uputio zahtjev – koji je jedini neposredno upoznat s procesnim pravilima koja se odnose na pravna sredstva iz svojeg unutarnjeg pravnog poretka i koji je jedini nadležan za tumačenje nacionalnog prava – je da ocijeni jamče li ta sredstva djelotvornu sudsку zaštitu potrošaču u okolnostima glavnog postupka.
- 65 S obzirom na sva prethodna razmatranja na upućena pitanja valja odgovoriti da članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 treba tumačiti na način da im nije protivno nacionalno zakonodavstvo, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, koje bilježniku koji je u skladu s formalnim uvjetima sastavio javnu ispravu koja se odnosi na ugovor sklopljen između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača, omogućuje da na navedenu ispravu stavi potvrdu o ovršnosti ili da je odbije ukinuti, kad ni u jednom ni u drugom stadiju nije izvršen nadzor nad nepoštenim karakterom odredbi navedenog ugovora.

Troškovi

- ⁶⁶ Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je суду da odluci o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim uvjetima u potrošačkim ugovorima treba tumačiti na način da im nije protivno nacionalno zakonodavstvo, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, koje bilježniku koji je u skladu s formalnim uvjetima sastavio javnu ispravu koja se odnosi na ugovor sklopljen između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača, omogućuje da na navedenu ispravu stavi potvrdu o ovršnosti ili da je odbije ukinuti, kad ni u jednom ni u drugom stadiju nije izvršen nadzor nad nepoštenim karakterom odredbi navedenog ugovora.

Potpisi